

ADRIENNE CELT

CHEMAREA
FOCULUI

Zoia

Nota editorului: toate însemnările din acest jurnal par să fi fost scrise în lunile iunie și iulie ale anului 1931.

1

Permiteți-mi să încep prin a spune că nu am crezut că totul se va termina în acest fel. Acum, îngăduiți-mi să încep prin a spune că voi arde acest jurnal în scurt timp. În cabana în care stau se află un șemineu cu grilaj din fier și un clește lung. Am exersat în fiecare noapte cu bucăți de lemn, chiar dacă mă încălzesc prea tare. Aer de vară, dogoare. Briza coastei din New Jersey nu e un antidot suficient ca să împiedice sudoarea să îmi curgă pe frunte. Îmi amintesc de copilăria mea din Lipețk, când trebuia să facem focuri în aer liber chiar și în nopțile toride ca să scăpăm de buruienile din câmpurile cu plantații de sfeclă de zahăr. Erau întotdeauna două sau trei locuri negre și arse printre frunzele verzi. Mă pricepeam la asta pentru că aruncam chibritul la locul potrivit. Tata îmi ciufulea părul cu mâinile lui uriașe și muncite, iar mama mă strângea în fustele ei când fugeam de lângă tufișul care ardea. Dar au trecut mulți ani de atunci, iar singurul motiv pentru a aprinde un foc a fost pentru ceainic, în sobă.

Voiam să mă asigur că încă puteam controla căldura și maximiza aprinderea flăcărilor. Așa că am mototolit ghemotoace de hârtie în diferite grade de strângere, am așezat bușteni încrucișați, unul lângă altul și în formă de cort. Dintr-odată, o rafală de vânt a suflat în jos, pe coș, chiar la momentul potrivit, și toată grămada de lemne s-a aprins cu un *vâjâit*; m-a aruncat pe spate și mi-a pârlit genele. De atunci, mă străduiesc să fac din nou asta.

Poate că sunt prea îngrijorată din cauza jurnalului. Până la urmă, această cabană – mică și acoperită cu șindrila ieftină, dar suficientă – nu a fost închiriată pe numele meu. Sunt o fantomă aici, la fel ca fiecare locatar care a venit și a plecat, după ce a fost invitat în weekend ca să se bucure de delicatesele revigorante ale litoralului estic și a plecat repede cu trenul de luni. Sunt la fel ca oricine și-a cufundat degetele de la picioare în valuri, apoi s-a întors ca să-și învelească umerii cu un pulover. Sunt, să zicem, ca o fotografie într-un medalion pierdut printre scândurile unei pardoseli uitate de lume. Nimeni nu se va gândi să mă caute aici, așa că nu vor căuta nici jurnalul.

Dar de ce nu-l ard, ca să fiu sigură? Deja mi-am ars legăturile cu casa, cu școala și cu toți oamenii pe care i-am cunoscut acolo. Toți oamenii pe care i-am iubit. De ce să nu ard și aceste pagini? Oricum, scopul meu nu este posteritatea, ci să iau un ac ascuțit și strălucitor și să-l folosesc pentru a face o gaură – s-ar putea spune o împunsătură – în istoria umflată care stă pe umerii mei. Dacă nu las să iasă o parte din acel aer, cred că voi înnebuni sau cel puțin voi mărturisi cuiva din imprudență. Iar ei nu i-ar plăcea asta. Cred că nu m-ar lăsa. Mica Vera în pantofi cu toc înalt, păr negru, nas lung și perfect.

I-am luat soțul. Sau măcar am încercat. În multe după-amiezi, el m-a luat în grădină sau la lumina slabă din dormitorul meu, întotdeauna filtrată de paravanul pe care îl puneam în fața ferestrei pentru a avea intimitate când mă schimbam. Mă adulmeca în orice

cameră se întâmpla să fiu sau în orice restaurant din orașelul nostru pe care îl împărțeam, unde poate mâncam un cotlet de porc și sorbeam dintr-un pahar cu vin alb dulce. O dată, într-un loc foarte frumos, s-a apropiat de mine din spate și s-a aplecat în văzul tuturor oamenilor din cameră ca să-mi miroasă gâtul. Am simțit pielea moale a nasului lui frecându-se de ceafa mea și perișorii din barbă ce se ridicau în ritmul respirației sale. Am scăpat cuțitul din mână – nu a căzut de la o distanță mare, dar a lovit farfuria cu zgomot, a spart o bucățică de porțelan și a transformat micul curent de atenție din restaurant într-o aluviune de priviri nerușinate. Dar când mi-am revenit în simțiri și m-am întors, el deja dispăruse, lăsând în urma lui doar clinchetul încet al clopoțelului de deasupra ușii.

Vei crede că vreau doar să mărturisesc această pasiune. (Tu! Cred că trebuie să-mi imaginez că vorbesc cu cineva în timp ce scriu, cu o ureche înțelegătoare. Chiar dacă mi te imaginez un pic dezaprobat, ascultând mai mult din plăcere decât pentru a afla adevărul.) Aventura. Orele furate, privirile care se întâlnesc de la depărtare și fierb din cauza păcatelor. Până la urmă, oamenii iubesc regulile încălțate. Apariția unui risc asumat și insistent. Per total, avem atât de puține lucruri care sunt ale noastre că, atunci când le smulgem pe cele din mâinile clasei conducătoare, capătă o nouă valoare, oferindu-ne posibilitatea de a reflecta strălucire. Am știut asta de fiecare dată când l-am întâlnit pe Lev al meu, viața mea. Am știut că forma alungită a capului și forma ciudată a sprâncenelor lui nu ar fi însemnat nimic pentru mine dacă ar fi fost tânăr, sărac și liber. Dacă nu i-aș fi citit lucrările ani întregi – întâi în periodice, apoi în volume –, nu i-aș fi iubit înainte mintea și nu aș fi dormit cu cărțile lui strânse între genunchi pentru a fi păstrate în siguranță. Știam că aparținea Verei când a venit la mine... a venit pentru mine, a aterizat în mâinile mele de parcă ar fi fost aruncat cu parașuta. Și este adevărat că indisponibilitatea lui m-a făcut doar să-l strâng mai tare.

Dar nu am nevoie să-mi exorcizez mintea de posedarea lui. Ceea ce a făcut Vera amenință să mă scufunde. Și, ca să fac totul bine, să spun istoria întreagă, trebuie să încep cu începutul.

2

Prima dată: un apartament în Moscova, unde mama m-a născut pe podeaua bucătăriei pentru că nu a putut ajunge la timp la spital. Vecinele, auzindu-i țipetele, au alergat să o ajute și au transformat camera într-un salon de spital groaznic, dar eficient, cu apa fierbând pe sobă și forcepsuri improvizate din ustensile de gătit sterilizate, gata pentru a fi utilizate. Au asistat-o, oferindu-i bucăți de gheață zdrobită, masaj pe umeri și complimente. „*Otlicino, krasavița!*”¹ au strigat femeile, apoi au aruncat o privire între picioarele ei și au hotărât că era timpul să împingă, numărând până la momentul crizei. „*Raz! Dva! Tri!*”² Majoritatea femeilor trecuseră prin același proces și, când mi-a ieșit capul, cea mai bătrână dintre ele l-a prins ferm cu forcepsul și a tras. Nu a ezitat deloc și, uneori, când sunt foarte obosită, încă îmi frec micile adâncituri pe care mi le-a făcut în spatele urechilor.

Tatăl meu, care a oferit tuturor votcă, deși nu ne-o puteam permite, și a rulat țigară după țigară, a fost extaziat la vederea spiritului comunității. Când una dintre femei, însărcinată în opt luni, a fost atât de impresionată încât a intrat și ea în travaliu și a trebuit să fie scoasă repede afară, el a aplaudat-o la ieșirea pe ușă, s-a întors încuviințând cu mândrie și și-a dat la o parte părul negru de pe ochi. El și mama au venit la Moscova de pe câmpurile din Lipețk Oblast, urmând tendințele revoluționare ale tatălui meu și credința lui în omul obișnuit. Se mai întorceau la Lipețk în timpul verii, pentru recoltă – nu era legat oficial de pământ, dar credea în el: în sufletul pământului și în frăția

¹ *Mare, frumusețe!* (în original în limba rusă) (n.red.)

² *Unu, doi, trei!* (în original în limba rusă) (n.red.)

muncitorilor de pe câmp. Bineînțeles, credea mai puțin în moșia nobililor care îi zdrobeau pe muncitori și profitau de serviciile lor – în secret, a jurat să o distrugă. Dar, vedeți, aveam nevoie de bani.

În Moscova, conducea un taxi cu jumătate de normă, iar asta îi permitea multe oportunități: să participe la ședințe secrete, să contribuie cu ideile lui la manifeste nepublicate sau să facă ture prin casă, pe jumătate beat, bucurându-se de viitoarea ridicare a clasei țărănești. Când era într-o stare mai agitată, risca să se ia la trântă cu ceva: un ponei priponit cu lanțul în parc, cu panglici legate peste tot prin coama lui, câinele mare al unui prieten, un gard viu în formă de elefant. Dar, sub suprafața personalității lui puternice, tatăl meu a fost un om deștept. În loc să se bată pe stradă sau să vorbească neîntrebat cu aristocrații, cum mulți dintre prietenii lui radicali abia așteptau să o facă, el a ales să lucreze discret și neobosit, din spatele scenelor, pentru o revoluție despre care era sigur că avea să schimbe totul. Spunea că săracii aveau să se ridice și să facă lumea mai bună; bogații aveau să cedeze sau să moară. Îmi doream foarte mult ca el să aibă dreptate, ca, la un bătut din palme, să mi se lustruiească pantofii, să mi se umple bucătăria de arome bogate, să mi se pună o plapumă de puf pe pătuț. Totuși, poate nu asta era schimbarea pe care el intenționa să o facă. Micile probleme nu îl deranjau niciodată pe tata, pentru că istoria era de partea lui. Când taxiul pe care îl împărțea cu Dmitri și cu Mișa a fost spart și jefuit, iar scaunele au fost furate pentru cine știe ce scop, coproprietarii lui au căzut într-o disperare profundă. Dar tatăl meu a găsit un set de scaune pliante pe care le-a instalat în mașină și și-a văzut de treabă.

Știu toate astea pentru că era o poveste bine cunoscută în casa noastră – zelul lui și nașterea mea violentă –, întotdeauna manifestată printr-un gest care indica spre parchetul pătat cu sânge din bucătărie. Știrile familiei, *novosti Andropova*. Nu ne aveam decât pe noi, unii pe alții, și, privind în urmă, aș fi schimbat toate acelea pentru o pereche de pantofi noi sau o căciulă groasă de iarnă – aș fi făcut-o fără să stau

pe gânduri –, dar nu am avut de ales. Eram un copil. Mama pufnea când tata vorbea despre un viitor glorios; își dădea ochii peste cap, dar își strecura degetele printre ale lui și îi strângea mâna. Chiar și în ziua în care m-am născut, când zăcea pe podea într-o baltă din propriul sânge, l-a lăsat să o mângâie pe păr în timp ce ea împingea și să fie primul om care să mă țină în brațe după ce vecinele m-au șters și m-au curățat. M-a numit „un adevărat copil al revoluției. Un copil al idealurilor“. Însemna orice. Îmi doresc... îmi amintesc de o vreme când simțeam cuvintele lui ca o magie, ca o vibrație. Îmi amintesc că mă gândeam că el avea să schimbe lumea pentru a-mi oferi totul, doar pentru că voia acel lucru. Unde s-a dus fata aceea? Unde a fugit?

3

În aceste zile încerc să nu mă gândesc la Moscova – gândul la ea e prea dureros, precum o cicatrice care mă doare la atingere. Dar, uneori, nu mă pot abține să nu mă întorc acolo. La pătuțul din micul nostru apartament în care dormeam, de dinainte să începă recoltarea și până după ce se termina. Casa noastră din oraș. La țară, în sat, nu aveam o casă unde să ne petrecem verile: niciun zid scund din cărămidă care să înconjoare o grădină cu iarbă și copaci, nicio curte mică, plină cu flori, o căsuță cu sobă în care ard lemne, o saună plină cu aburi în spatele casei și nicio bunicuță care să cufunde crengi de mesteacăn într-o găleată din plastic și să-mi lovească pielea goală în timp ce făceam baie ca să îmi îmbunătățească circulația. Nu ca familiile mai avute. Însă, în Lipețk, aveam un câmp cu sfeclă de zahăr care, de fapt, nici măcar nu era al nostru. Regiunea aparținuse tătarilor și mama zicea că eram legați de ea prin sânge. Eram obligați, în servitutea noastră, dacă nu față de moșier, atunci măcar față de pământ și de copaci, față de generațiile de semințe încolțite acolo și de toate rădăcinile carnoase fierte în dulciuri vândute pentru

beneficiul altcuiva. Uneori, când eram acolo, ea îmi arăta cu degetul membrii familiei moșierului care călăreau în depărtare pe caii lor frumoși și îmi spunea că nu exista niciun motiv pentru care să nu fi urmat exemplul lor de noblețe și mândrie. Dar îmi spunea acel lucru când noi îngenuncheam pe pământ, cu sudoarea curgându-ne pe fețe. Nu e de mirare că preferam blocul înalt din Moscova, oricât de închis era aerul acolo, oricât de mulți câini hoinăreau pe străzi și se furișau în troleibuze în căutarea unor resturi de mâncare. Măcar în Moscova erau vremuri în care mă simțeam liberă – liberă, dacă nu altceva, să fac propriile mele greșeli.

Pătuțul meu era sub fereastra sufrageriei și, uneori, perdelele groase se prindeau printre zăbrele, împreună cu razele luminii puternice din oraș. Întotdeauna agravam situația pentru că trăgeam de brocartul prăfuit și întunecos și îl răsuceam în jurul degetelor până când galeria perdelei se arcură sub greutatea mea și inelele zăngăneau. Atunci intra repede mama bombănind ca să mă certe. Mă lovea peste degete și mă săruta pe cap înainte să dispară din nou prin ușa de la bucătărie. Părinții mă lăsau aproape tot timpul singură pentru că lucrau la câte ceva. Aveam un iepuraș moale cu care îmi frecam obrazul ca să mă consolez. Un sentiment grozav de plăcut. Un corp din blană sintetică și cu un nas întărit cu o broderie groasă. Mă mângâiam și îi plimbam urechile lungi în sus și în jos pe brațele mele. Aruncam jucăria la capătul patului și o ridicam, prinzând-o cu degetele de la picioare. Încă simt iepurașul ascuns sub cămașa mea, apăsat puternic pe inima mea care bătea. Când eram copilă, aveam idei absurde despre sarcină și credeam că acolo își purtau femeile copiii – ghemuiți în spatele coastelor pentru a fi în siguranță.

Într-o zi, când plimbam alene fața iepurașului pe a mea, un ochi i-a căzut din cauza uzurii. Era o sferă neagră ce avea o gaură pentru a trece ața prin ea. Netedă la atingere. Îmi amintesc că m-am bucurat că era rotundă peste tot; uneori mă întrebam dacă partea din spate a ochilor era plată, și acea ipoteză mă deranja. Copiii iubesc

verosimilul lor. Suprafața mărgelui era zgâriată – probabil din pricina mea, a felului în care aruncam acea păpușă prin jur. Era neagră peste tot și zgârieturile arătau noi, de parcă sfera ar fi putut fi netezită din nou. Am pus ochiul iepurașului în gură, gândindu-mă că s-ar putea topi acolo.

Bineînțeles, nu s-a întâmplat acel lucru, deși ceea ce a avut loc mi s-a părut la fel de extraordinar atunci. Am strâns mărgeaua între dinți și mi s-a umezit gura, părând că apa curgea direct din ochișor. M-a făcut să mă simt puternică, dar și speriată, ca și cum mă ridicam și mă scufundam în același timp. Obscuritatea mărgelui mă făcea să cred că nu avea nici început și nici sfârșit; poate eram pe jumătate adormită și senzația era pe jumătate un vis.

Mama a făcut un zgomot în bucătărie. O lingură din metal care zăngănea într-o tigaie. M-am uitat în sus și am văzut-o întorcându-se spre pătuțul meu, ca să vadă dacă agitația m-a trezit. Privirile noastre s-au întâlnit și, văzând blândețea ce îi acoperea îngrijorarea, am vrut să îi cer, să o implor, să mă ajute. Dar n-aveam cuvinte pentru ce era în neregulă. A intrat și și-a pus mâna pe capul meu, cu palma udă de la gătit. „*Visio horoșo*“, mi-a spus ea, mângâindu-mi părul. Totul e bine. „*Zasipai*.“ Dormi acum. Am înghițit mărgeaua. Apoi, sub gestul blând al mamei mele, m-am întins pe spate și am strâns iepurașul, în timp ce mi se agita stomacul. În felul meu copilăresc, știam că nu voi mai scoate ochiul din mine. S-ar fi învârtit în spatele inimii mele și ar fi dat naștere la ceva. Dumnezeu știe când și ce.

Acesta a fost începutul meu.

4

Dar vreau să vorbesc despre Vera. Fețișoara care se apleacă peste umărul meu, chiar și când ea nu e acolo. Vreau să cercetez locurile unde linia vieții ei a trecut peste a mea, unde ne-am încrucișat sau

am mers în paralel, la distanță, ca să îmi dau seama cum am ajuns unde sunt. De la Moscova până la țărmlul din New Jersey nu e o traiectorie prea dreaptă.

Am cunoscut-o pe Vera când eram copile. Înainte să vin în America, înainte de toate evenimentele. Nu e ca și cum ea ar fi recunoscut asocierea – chiar și după revoluție, ea a fost cu zece mii de pași înaintea mea. O față cu cravașă în mână, care lua pe furis țigări de la soldați și purta o rochie nouă pentru fiecare ocazie a sezonului. Provenea dintr-o familie de Ruși Albi puri – vechea și bogata gardă –, dar, chiar și așa, sunt sigură că toți soldații o curtau când puteau. Până la urmă, Roșiii Bolșevici aveau sânge roșu și nimeni nu putea rezista unei asemenea fete. Era invitată peste tot, dorită oriunde. Cânta la pian la petrecerile părinților ei, ridicându-și privirea pe sub sprâncenele negre și cu un zâmbet pe care fiecare bărbat din cameră îl credea că îi este împărțit lui. Lev mi-a spus că, în adolescență, când era la modă, a scris poezii pentru revistele din exil și a făcut traduceri la lumina lumânării. A dactilografiat până când vârful degetelor i s-au înnegrit de cerneală.

Am cunoscut-o, dar nu ne-am întâlnit în aceleași cercuri (doar o dată, dar voi povesti acel eveniment la momentul potrivit). În timp ce ea primea meditații la moșia familiei ei de la periferia Moscovei și mai târziu – după ce, în sfârșit, a fugit de Roșiii care au câștigat războiul – la apartamentul lor mizerabil din Paris, eu am fost educată într-un șir de clădiri mici, finanțate de Comisariatul Statului Sovietic, perfecționându-mi scrisul de mână în timp ce evitam orice fapte istorice care ar fi putut fi considerate contrarevoluționare.

Părinții mei au fost de partea corectă a războiului dintre Roșii și Albi – bineînțeles, de partea câștigătoare. Au îmbrățișat schimbările din țara noastră, de la cele ideologice până la cele tipografice, scăpând de aristocrație și de ultimele rămășițe ale vechii ortografii slavone din viețile noastre cu o singură lovitură fatală. Îmi amintesc momentul în care indicatoarele și afișele din orașul nostru au scăpat

în liniște de *tiviordi znak*¹, un mic semn stupid care arăta ca 7 și... ei bine, nu făcea prea multe, dar noul regim a înțeles că simbolurile și cuvintele însemnau ceva, că schimbarea limbajului însemna schimbarea esenței realității și a formei minții umane. A fost o vreme tulburătoare. Uneori, oamenii își ardeau vechile mașini de scris în mari focuri civile în aer liber. Uneori, partidul cerea sacrificii mai mari.

Vedeți, există un motiv pentru care nu am rămas în țara în care m-am născut și nu am învățat să fac ceva util și greu: să zicem, să devin lăcătuș sau topograf. Un motiv pentru care sunt o tânără ghemuită într-o căbanuță de la malul mării, mângălind povești într-o liniște îngrozitoare. Părinții mei au murit după câțiva ani de la noua și glorioasă unire a țării noastre. Întâi tatăl meu, după aceea mama mea, apoi orice amintire oficială a familiei noastre ca unitate. La cincisprezece ani am fost dusă la un orfelinat – o nenorocire pe care m-am străduit, fără succes, să mi-o scot din minte –, apoi, la șaisprezece ani, am fost dusă ilegal în SUA cu o navă de contrabandă, împreună cu alți o sută de copii, toți smulși din paturile noastre incomode cu promisiunea unei vieți mai bune de care aveam mare nevoie.

Ce-mi amintesc din orfelinat? Șocul de a fi acolo. Portretele brodate ale membrilor partidului, înrămate și atârinate de-a lungul pereților, cu ochi care te priveau când te mișcai. Era considerat benefic pentru noi să lucrăm la acele broderii, împreună, în salonul comun, oricât de prost coseam, și, chiar și când am ajuns pe nava de transport, simțeam încă înțepăturile din degetele mele neîndemânatică și locurile în care acul împunsese pielea degetelor mari. În orfelinat ni s-a spus cât de norocoși eram să fim crescuți de patria-mamă în locul părinților, iar îngrijitorii noștri s-au folosit de scuza asta pentru a ne pune la punct când nu ascultam: rigne ascuțite pe palme, dosuri de palme peste obraz, toate pentru a oferi un viitor nu doar nouă, ci și partidului, și *bratstvo*, frăției întregii omeniri. Îmi amintesc că eram

¹ *Semn solid* (în original în limba rusă) (n.red.)

flămândă. Îmi amintesc multe alei întunecoase, fețe goale și fără tră-sături. Apoi îmi amintesc cum am fost purtată pe brațele cuiva și mi s-a spus că voi naviga spre America.

O voce frumoasă mi-a oferit câmpuri de culoarea chihlimbarului și munți violeți. Măreție. Învășasem engleza la școală, dar tot am crezut că era o neînțelegere, pentru că cine s-ar fi deranjat să-mi ofere ceva de genul acela? O nouă casă. O nouă viață. N-am știut atunci că munții și câmpurile erau doar versuri dintr-un cântec pe care bărbatul care mă grăbea spre barcă probabil că îl cânta ca să se încălzească: a fost o seară geroasă. Dar am hotărât să cred în acel nou loc, în cazul în care era adevărat. Mi-am dat seama că trebuia să fie mai bine decât să lupt ca să rămân unde am fost.

5

Dar nu ne-a fost ușor până am ajuns acolo. În timpul călătoriei până în America, prin navă au trecut valuri de gripă și vremea rea s-a ținut de noi. Fata cu care împărțeam patul supraetajat s-a înverzit încă din prima zi ce am pornit pe mare; a început să geamă și să tremure sub plapuma noastră, rugându-se să moară. Mica Marlenochka. Am petrecut ore întregi încercând să găsec pe pielea ei un loc de culoare roz, sănătos, ca să îi spun despre el cu speranța de a câștiga un zămbet. Uneori am căutat de la marginea părului ei de pe cap până în tălpi, dar fără succes. Atenția nu a alinat-o mult, chiar dacă am scărpinat-o cu blândețe cu unghiile și mi-am plimbat degetul mare pe urechea ei. Mi s-a părut că a vomitat litri întregi de apă sărată, deși, bineînțeles, nu putea fi adevărat, pentru că nu am văzut-o mâncând mai mult de câteva îmbucături de biscuit uscat sau bând mai mult de o sorbitură de supă. Nu știu ce s-a ales de ea după ce am ajuns pe uscat. Aerul era tot timpul foarte sărat și umed. Și nu era singura în starea asta. Cușetele de sub punte puteau din cauza vomei, iar cei care